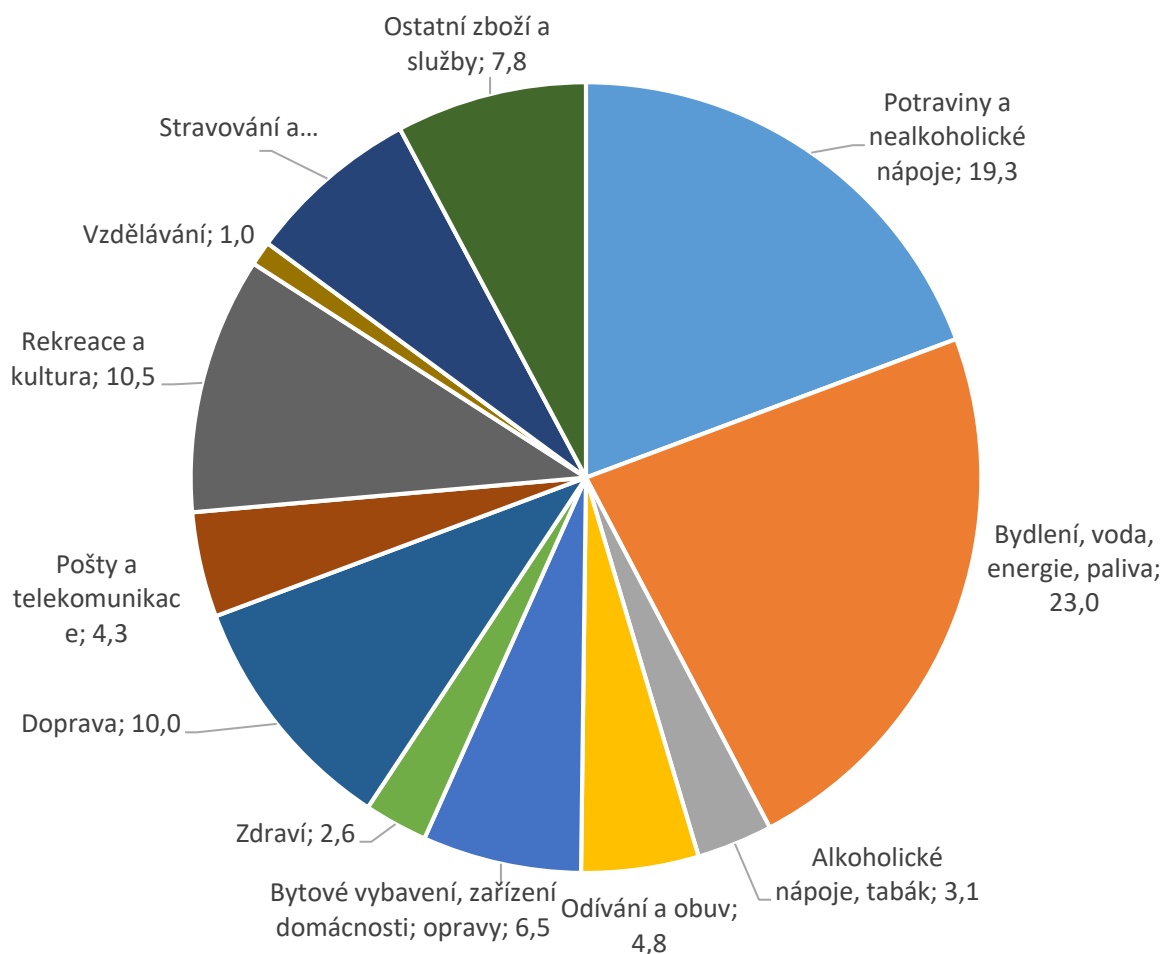


## Spotřeba domácností klesne v době nouzového stavu o více než 20 %

Analýzu krátkodobých dopadů současných omezení přijatých vládou ČR na spotřebu obyvatel lze provést ze dvou pohledů. Jedním je strana nabídky (tedy tvorby spotřebních statků), kdy můžeme sledovat, jak omezení dopadají na výrobce, poskytovatele či prodejce různých výrobků a služeb; to je složité, neboť nemáme relevantní zdroj informací. Druhým pohledem je strana poptávky, kdy zkoumáme, co všechno obyvatelé spotřebovávají a jaká je struktura jejich spotřeby. Můžeme se tedy podívat, na jaké statky či služby spotřebitelé nedosáhnou vůbec či na ně dosáhnou jen omezeně.

Z šetření Českého statistického úřadu víme, že domácnosti dlouhodobě nejvíce prostředků vynakládají na bydlení a potraviny (vč. nealkoholických nápojů). Dohromady pokrývají tyto dvě položky více než 42 % celkové spotřeby průměrného Čecha, konkrétně výdaje na bydlení (nájem, energie, voda) asi 23 % a necelých 20 % výdaje na jídlo a nealkoholické nápoje. Ještě dvě další kategorie přesahují desetiprocentní podíl, a to výdaje na dopravu, rekreaci a sport. Celkovou strukturu vidíme na grafu 1.

**Graf 1: Struktura výdajů průměrného obyvatele ČR v roce 2018 (%)**



Zdroj: ČSÚ – Spotřební výdaje domácností 2018<sup>1</sup>

<sup>1</sup> Dostupné zde <https://www.czso.cz/csu/czso/spotrebni-vydaje-domacnosti-2018-pgj0e6toh>

Aktuální omezení přístupu k některým statkům vyvolává otázku, zda a případně o kolik bude omezena spotřeba domácností, která je nejvýznamnější součástí hrubého domácího produktu.

Jsou domácnosti schopny „dohnat“ výpadek spotřeby trvající např. 4 týdny? A jakých částí spotřeby se omezení dotýkají nejvíce?

### 1. Potraviny a výdaje na bydlení

V této kategorii se nedá očekávat jakýkoliv výrazný pokles v krátkém čtyřtýdenním období. Potraviny i výdaje na bydlení (spolu s dalšími některými výrobky i službami) patří mezi nezbytné statky a nelze očekávat výrazné omezení jejich spotřeby. Proto také musel být zachován přístup obyvatel k potravinám. Změnit se může částečně struktura spotřeby: některé výstupy již ukazují, že se například domácnosti snaží předzásobit trvanlivějším zbožím<sup>2</sup> a spíše než o propad spotřeby se jedná o změnu její struktury.

### 2. Spotřební zboží (odívání, obuv, vybavení domácnosti, apod.)

Vzhledem k uzavření drtivé většiny provozoven poskytujících tento druh zboží, je odhadován propad spotřeby téměř na nulu (s výjimkou nákupů přes internet, které naopak posilují). Lze však předpokládat, že po uvolnění restrikcí domácnosti zareagují rychlým doplněním chybějících výrobků, a pokud dojde ke snížení spotřeby, bude to jen v omezené míře.

### 3. Služby

V části služeb je nutné rozdělit segment na dvě části. Na služby, které vyžadují fyzické setkání poskytovatele a příjemce (a zde ještě musíme oddělit činnosti, které jsou opatřením vlády výjimečné, tedy „povolené“ od těch, které povolené nejsou) a služby, které fyzické setkání nevyžadují.

U druhé skupiny (do které patří třeba telekomunikační služby, částečně zdravotnické služby, atp.) nedojde k výraznému poklesu spotřeby, protože není nijak omezena opatřením. Naopak u první skupiny, zejména u podskupiny „nepovolených“ činností, dojde k propadu spotřeby na hodnoty blízké nule. U služeb je navíc problém s odložením spotřeby (což u hmotných statků tak zásadní problém není). Lze si jen těžko představit, že když nebudete moci 4 týdny na oběd do restaurace, kam chodíte denně, budete ihned po uvolnění opatření „dohánět“ spotřebu tím, že půjdete na oběd dvakrát za den po dobu dalších 4 týdnů. U některých služeb lze očekávat zvýšený zájem ihned po uvolnění podmínek,

---

<sup>2</sup> Obava z koronavirové nákazy se v posledních únorových dnech projevila zvýšeným zájmem o některé druhy trvanlivých potravin a hygienického a drogistického zboží. Potvrzují to údaje z pokladních systémů nejvýznamnějších obchodních řetězců, které ČSÚ postupně získává, a v případě šesti z nich je i možné meziroční srovnání. „Z podrobných dat pokladních systémů obchodních řetězců můžeme vidět jasné rozdíly mezi letošním a loňským únorem. Nárůsty prodeje vyjádřené v kilogramech byly u mouky a luštěnin více než šedesátiprocentní, u rýže dokonce osmdesátiprocentní. Těstovin se prodalo zhruba o polovinu více než v předchozím roce. V oblasti drogistického zboží se v únoru prodalo meziročně téměř o 30 % více rolí toaletního papíru, o čtvrtinu více kusů mýdla a zhruba trojnásobné množství rukavic do domácnosti,“ uvádí Marek Rojíček, předseda ČSÚ. ([https://www.czso.cz/documents/11350/122733994/csu\\_ts200407\\_trzby\\_v\\_maloobchode\\_v\\_unoru\\_mezirocne\\_rostly.docx/bdf9c108-e4e8-497c-8c63-b3a18c88db88?version=1.0](https://www.czso.cz/documents/11350/122733994/csu_ts200407_trzby_v_maloobchode_v_unoru_mezirocne_rostly.docx/bdf9c108-e4e8-497c-8c63-b3a18c88db88?version=1.0))

jako jsou třeba kadeřnické salóny, ale nerealizovanou spotřebu v době omezení již nelze dohnat, protože část potřeb prostě již nepůjde uspokojit.

Mezi služby, které nebudou moci profitovat z odložené spotřeby, patří zejména stravovací služby, ubytovací služby, rekreační a kulturní služby, které tvoří ve spotřebním koši průměrného Čecha téměř 10 % spotřeby.

U dalších služeb lze předpokládat výrazné snížení spotřeby o 50 i více procent. Mezi takové patří již zmíněné služby osobní péče, či dopravní služby (nižší frekvence dojíždění za prací i zábavou), ale i výdaje za pohonné hmoty.

Při odhadu dopadu jednotlivých omezení na části spotřebního koše dojde přímo v době omezení k propadu spotřeby o přibližně jednu třetinu spotřebních výdajů domácností, protože domácnosti nemají přístup k poskytovatelům. Po obnovení standardního režimu by se díky zvýšené odložené spotřebě mohl uvedený třetinový propad snížit na jednu pětinu. Modelové čtyřtýdenní omezení tedy znamená, že domácnosti vlivem omezení nerealizují přibližně 20 % své spotřeby a tuto spotřebu již neprovedou ani v budoucnu, což v propočtu na celý rok znamená pokles celoroční spotřeby domácností na úrovni přibližně 1,5 %.

Závěrem dodejme, že kvůli klesající spotřebě, omezení provozu některých zaměstnavatelů a ztrátě kupní síly části obyvatelstva je zřejmé, že dojde k výraznějšímu propadu dlouhodobé spotřeby. Ten nebude přímo souviset s krátkodobými omezeními, ale bude sekundárním efektem těchto omezení. Zmíněný propad spotřeby o 20 % v daném období (1,5 % při trvání 4 týdny a přepočtu na celý rok) lze tedy brát jako dolní odhad celkového propadu spotřeby domácností.

Petr Mazouch a Jakub Fischer

Katedra ekonomické statistiky

Fakulta informatiky a statistiky

Vysoká škola ekonomická v Praze